

WSPANIAŁA WYSTAWA DAWNYCH KRESÓW

Po wystawie „Sybir 1940-1956”, która od września 1996 r. do końca kwietnia br. miała miejsce w Muzeum Niepodległości w Warszawie, a od czerwca br. na życzenie mieszkańców Kalisza tamże skierowana została, w Muzeum Niepodległości otwarto kolejną wystawę, zatytułowaną „Kresy Wschodnie Rzeczypospolitej - Ziemia i Ludzie”. Wystawa powstała w pięciolecie powołania „Kolekcji Leopolis” przez Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo Wschodnich i Muzeum Niepodległości w Warszawie, a z inicjatywy p. Janusza Wasylkowskiego, przy współpracy twórców ekspozycji p. Heleny Wiórkiewicz - komisarza wystawy, p. Anny Milewskiej - kustosa Muzeum i p. Marty Kodym - projekt architektoniczny - plastyczny.

Wystawa ta przygotowana została z myślą ukazania szerokiego obszaru Kresów od czasu rozbiorów Polski - w końcu XVIII w. - po dzień 17 września 1939 roku. Treść wystawy to ziemia i mieszkańcy dawnych Kresów Wschodnich. Niezapomniani kresowi pejzaż - lasy, rzeki i jeziora; zabytki architektury; świątynie, pałace, dwory i dworki a także wiejskie chaty słomą kryte oraz później już stawiane zabudowania osadników wojskowych i cywilnych.

Polskie Kresy to obszar rozległy, krajobrazowo bardzo urozmaicony i przepiękny. Przygotowana wystawa prowadzi nas po tych terenach. Jej zasadniczy aspekt, to przypomnienie wielkiego, swoistego uroku tych ziem - krajobrazów stworzonych przez przyrodę i ludzi, to pewna refleksja o tej ziemi i jej mieszkańcach, z myślą zrozumienia przeszłości i uratowania od kompletnego zniszczenia, zatracenia wielkiego dziedzictwa, które przez kolejne wieki tworzyły pokolenia kresowiaków.

Wędrówkę po wystawie rozpoczynamy od woj. stanisławowskiego począwszy, z bogatym też folklorem, kulturą, budow-

nictwem i rzemiosłem Huculszczyzny. Na dłużej - po obejrzeniu krajobrazów i zabytków tarnopolszczyzny - zatrzymamy się w ukochanym niezapomnianym Lwowie i lwowskim woj. które jest najobszerniejszym fragmentem wystawy.

Woj. wołyńskie - to Łuck i oczywiście sławny Krzemieniec, miasto Juliusza Słowackiego, ze znanym w całej ówczesnej Europie - Liceum Krzemienieckim, Atenami Wołyńskimi zwane, oraz miasto Równe - miejsce Targów Wołyńskich w latach 1930 -1939. Z kolei woj. poleskie, z charakterystycznym krajobrazem rzek, jezior i moczarów, i miasto Brześć n. Bugiem. Potem wędrujemy przez Wołkowysk, Grodno - bliskie sercu kresowiaków i Druskienniki - uzdrowisko w woj. białostockim oraz sąsiednie woj. nowogródzkie, tzw. cały szlak mickiewiczowski. Na koniec Wilno i najbardziej wysunięte na północ województwo, mocno doświadczone - zresztą jak i inne kresowe ziemie prześladowaniami zaborców, kresowe strony, do których przypisane są nazwiska najwybitniejszych kresowian.

Kresy Wschodnie dawały Polsce świętych, wodzów i poetów, wybitnych działaczy niepodległościowych i politycznych. Ludzi z historycznymi nazwiskami - pisarzy, uczonych, artystów. Ale też ludzi zwyczajnych - gospodarzy tych terenów - ludzi prostych wielkiego trudu i pracy.

Wśród tych wybitnych kresowian są: Mickiewicz, Słowacki, Leleweł i Domeyko, Kraszewski i Karpiński, Orzeszkowa, Rodziewiczówna i Ilakowiczówna, Moniuszko, Ogiński, Śniadecki, Zan i Rataj, Kościuszko, Piłsudski i Żeligowski. Długo by ich jeszcze wliczać. Nie zapomniano też o Korpusie Ochrony Pogranicza, o jego dowódcach i strażnicach KOPu, usytuowanych wzdłuż całej wschodniej granicy Polski.

Obok Polaków zaprezentowani zostali przedstawiciele innych - zamieszkających ziemie kresowe narodowości, a współtworzących dziedzictwo kulturowe Kresów: Rosjanie, Ukraińcy (zwani też Rusinami), Białorusini, Litwini - szczególnie z Polakami związani, a także Żydzi - od wieków licznie zamieszkujący na tych ziemiach oraz Czeši, Niemcy, Tatarzy, Karaimi, Ormianie i Cyganie. Te mniej liczne narodowości nadawały Kresom szczególną barwę wielojęzyczną, kulturową i obyczajową. Ukazane zostały też świątynie różnych wyznań oraz cmentarze i samotne w polu mogiły. Przeszłość dziejowa dawnych Kresów stanowi integralną część dziedzictwa narodu i państwa polskiego.

Wystawa przygotowana została w trzech częściach - od końca XVIII w. po rok 1939. Część III to kres Kresów. Tragiczny los kresowych Polaków pod okupacją sowiecką i niemiecką, aż po Ugodę Jałtańską - w wyniku której nastąpiła utrata Drugiej Rzeczypospolitej.

Zamieszczone eksponaty to: dzieła artystyczne, materiały dokumentalne, zbiórki etnograficzne, informacyjne, druki, wiele fotografii, plany i mapy. Na wystawie znalazło się kilkaset obiektów z czego 95 % stanowią oryginały.

We wstępie do pięknie wydanego informatora - albumu, o obszernej i bogatej treści dot. tematu wystawy - pióra Jacka Kolbuszewskiego, Heleny Wiórkiewicz i Janusza Wasylkowskiego - dyrektor Muzeum Niepodległości dr Andrzej Stawarz pisze: „Wystawę „Kresy Wschodnie Rzeczypospolitej, Ziemia i Ludzie” pragniemy zadedykować przede wszystkim tym naszym rodakom, którzy dla współczesnych pokoleń Polaków ocalili pamięć o dawnych ziemiach kresowych Rzeczypospolitej. Ziemie te, rozwijające się na pograniczu wieloetnicznym o zmiennej różnorodności kultur i wyznań, wzbogacały stale Rzeczpospolitą, niejednokrotnie były twierdzą

niepodległości i ostoją polskości. Żywimy nadzieję, że tą wystawą chociaż częściowo przybliżymy widzom, w szczególności młodemu pokoleniom, piękno, koloryt i ogromny dorobek historyczny oraz wspólnie tradycje kulturowe tego utraconego obszaru. Częstokroć przecież nie zdajemy sobie sprawy z tego, ani co utraciliśmy, ani jak znamieną była rola Wschodnich Ziem Kresowych w naszych dziejach. Tym samym ciągle otwarte pozostaje pytanie - jak wiele nasza współczesność zawdzięcza Kresom, i czy będziemy w stanie dostatecznie to udokumentować i spożytkować nie tylko dziś, ale i w przyszłości”.

Muzeum Niepodległości pragnie najserdeczniej podziękować Dyrektorom i Kustoszą szeregu instytucji, którzy udostępniili swoje zbiory oraz osobom prywatnym, dawnym Kresowianom, którzy udostępniili ocalone pamiątki, wspierali serdeczną radą i własnymi wspomnieniami podczas pracy nad wystawą. Wystawa czynna od 17 września br. do 17 stycznia 1998 r. W okresie jej trwania przewiduje się szereg imprez, spotkań i wykładów. Muzeum Niepodległości zaprasza do zwiedzania wystawy w godz. 10⁰⁰ - 16⁰⁰, oprócz poniedziałków.

Kontakt z kustoszem Muzeum p. Anną Milewską - tel. 826-90-91 w 45

Adres: Muzeum Niepodległości
00-240 Warszawa,
Al. Solidarności 62

Pikiliszki, dworek Józefa Piłsudskiego
Akwarela ze zbiorów Muzeum
Niepodległości